

Bouwkundige Jur Bekooy in de kerk van Westereyden. Foto Siese Veenstra.

Interview: Martin Hillenga

Bouwkundige Jur Bekooy over de aardbevingschade

‘Het gebouw is altijd verliezer’

De aardbevingen als gevolg van de gaswinning door de NAM waren op 4 juni van dit jaar voor de New York Times voorpagina-nieuws. ‘Groningen has grown cranky’ constateerde de Amerikaanse krant. Was minister Henk Kamp gegrepen door deze internationale aandacht toen hij de bevingen afdeed als een ‘fact of life’? Overigens deed hij deze veel bekritiseerde uitspraak op 3 oktober, daags nadat in de stad Groningen ook – voor het eerst – een aardbeving was geregistreerd.

Meer dan een jaar geleden, in oktober 2013, schreven we in Groninger Kerken uitgebreid over de aardbevingschade. Tijd voor een update.

De afspraak hierover met Jur Bekooy, bouwkundige van de Stichting Oude Groninger Kerken, had niet op een ongelukkig moment kunnen plaatsvinden. Of was het tijdstip juist wél gelukkig? Hoe dan ook: op het afgesproken uur zit Bekooy aan de telefoon. Drie kwartier later nog steeds. Onder-tussen wordt me duidelijk dat hij in gesprek is met een taxateur, naar aanleiding van schade aan één van de kerken.

Van de conversatie krijg ik door die eenzijdige omstandigheid maar de helft mee. De toon is opvallend ferm. ‘Nee, dat is tegen de afspraak’ laat de bouwkundige zich een aantal malen ontvallen. ‘Niet u heeft te bepalen wat de aanpak is, maar een onafhankelijke restauratiedeskundige’. ‘Ho eens even: wie is er nu dienstbaar aan wie’. En tot slot: ‘Dus dit is uw eerste kerk?’ Het interview zal mede worden bepaald door deze ervaring.

Moeizaam

‘Tsja’, zo weegt Bekooy het telefoongesprek, ‘deze meneer wilde snel het objectdossier sluiten’. Hij laat het door de desbetreffende taxateur opgemaakte rapport zien: ‘Scheuren: 30 meter. Reparatiekosten: 51,39 per strekkende meter. Dat is inclusief materiaalkosten en arbeidsloon. Maar zo werken we niet. Het staat ook haaks op de afgesproken benadering van de problematiek.’

Die afspraken kwamen twee jaar geleden moeizaam van de grond. Bekooy kan zich de eerste gesprekken met de NAM nog herinneren: ‘Toen ik uitlegde dat onze kerken rijksmonumenten waren, was het antwoord van de betreffende NAM-medewerker: “Iedereen kan wel zeggen dat ie een rijksmonument heeft”. Nee, dat kan dus helemaal niet. Een rijksmonument is wettelijk bepaald een rijksmonument. Maar het

voerval maakt wel duidelijk dat het traject helemaal van onderop moest worden begonnen.'

Gebouw centraal

'Ons uitgangspunt is dat het gebouw centraal staat. Daar hebben we de NAM ook van moeten overtuigen. Een onafhankelijke restauratiedeskundige moet bepalen wat het beste is voor een kerk. Zijn plan van aanpak is leidend. Juist voor die planfase is expertise en tijd nodig. Wat we nu merken, is dat we tegen taxateurs aanlopen die gauw de oppervlakkig vastgestelde schade willen laten repareren om dan snel het dossier te sluiten. De praktijk is inmiddels dat de discussie is gedaald van goede intenties naar het niveau van de portemonnee. En daarmee doe je de monumenten enorm tekort. Onze ervaring, ook uit de decennia van vóór de aardbevingen, is dat de essentie van een geslaagde restauratie juist in die weloverwogen planfase zit. Als de uitvoerder aan het werk gaat, is de restauratie eigenlijk al klaar.'

Toevallige passanten

Het gebouw centraal plaatsen is ook leidend bij preventieve maatregelen. Het laatste woord is daarover nog niet gesproken. Toevallig hangt aan de muur een foto van de kerk van Marsum, het icoon van het bezit van de Stichting. 'Kijk', wijst Bekooy, 'een muur heeft twee functies. Dat leer je meteen al in de opleiding: een klimaatscheidende en een dragende. Als dat laatste in gevaar is, kun je natuurlijk maatregelen treffen. Je zou de kerk van Marsum in een stalen skelet kunnen hangen, zodat je de dragende functie opheft. Het achthonderd jaar oude interieur hoef je dan niet aan te tasten. Maar of het esthetisch zo verantwoord is?'

Een ander voorbeeld dat Bekooy aanhaalt, is de kerk van Godlinze. Een van de oudste tufstenen kerken in de provincie, met inmiddels bevingsschade. 'Strikt hypothetisch hoor', benadrukt Bekooy, 'voordat straks half Godlinze geschrok-

ken aan de telefoon hangt. Maar moet je in dergelijke gevallen de kap lichten, en dan van boven in de muren boren om er betonnen kolommen in te storten? Dat is een manier van preventief versterken. Maar waarom zouden we goed materiaal vernielen, wat daar al eeuwen zit? In de geschiedenis van een kerk zijn we ook maar toevallige passanten. Dan zijn zulke maatregelen wel heel ingrijpend.'

'Het gebouw is altijd verliezer.'

Bekooy, bezorgd: 'Ik ben wel eens bang voor wat er ten behoeve van preventief versterken met onze kerken moet gebeuren. De gedachte komt wel eens in me op: misschien moet van een enkele kerk de deur wel dicht. Dan zien we over vijftig jaar wel wat de schade is. Of moet je op eigen risico bezoekers toelaten? Maar maatschappelijk zijn die scenario's niet aanvaardbaar. Hoe dan ook: het gebouw is altijd de verliezer.'

Over het proces is hij aan het eind van het gesprek nogmaals duidelijk: 'Als er honderd procent correlatie is tussen economische activiteit en de gevolgen daarvan, dan bepaalt dat ook de relaties binnen het vervolgtraject. Het beste voor het monument is leidend. Wij hebben de taak daarop toe te zien, de veroorzaker moet daaraan dienstbaar zijn. En dat is nog niet het geval zolang ik van taxateurs brieven ontvang met de zin – Bekooy leest voor – "Mocht ik binnen 14 dagen na dagtekening van dit schrijven nog niets van u hebben vernomen dan zal ik, conform de richtlijnen van de NAM, zonder akkoord tot eindrapportage overgaan." Dat is de omgekeerde wereld!'

De journalist van de *New York Times* constateerde een halve wereld verderop: 'Groningen residents say NAM's biggest challenge may be in repairing community relations.' Bekooy: 'Van alle ingrijpende opgaven waar we voor staan, moet dát toch niet de moeilijkste zijn? Eigenlijk is dat het fundament van alle verdere inspanningen.'

'Je zou de kerk van Marsum in een stalen skelet kunnen hangen, zodat je de dragende functie opheft.'

Foto Aerophoto Eelde.

Gescheurde muur van de kerk van Marsum.